

Aklı ve mükellefiyeti olmayanların (hayvan ve küçük çocuklar) dünya ve ahirette şeriat-ı fıtriyeye göre tecziye edilmeleri mümkün mü? Böyle ise ehl-i fetretin de hukuk-u ibaddan mes'ul olacağı neticesi çıkar mı?

Evvela, "**Allah hiçbir mahlûkuna kaldıramayacağı teklifi yapmaz, mes'uliyet yüklemes.**" Bu ayet ve hadislerle sabit bir hakikattir. Bunun böyle olduğuna ayrıca kâinata cari olan nizam, adalet ile muamele, intizam ve ahenk gibi fiiller de şahittir. Yani Allah'ın adaletle iş gördüğüne, bütün kâinat şahittir.

Allah mahlûkatı sınıf sınıf yaratmıştır, hepsini harika cihazlarla teçhiz etmiş; vazifesinin ağırlığına göre de güç ve kuvvet vermiştir. Mesela inek, deve, koyun gibi hayvanların vazifesi; et ve süt vermektir, cüssesi de bu vazifeye göre yaratılmıştır. At, eşek, deve, katır gibi hayvanların vazifesi ise yük taşımaktır; onların vücutları da ona göre tanzim edilmiştir. Her mahlûkun vazifesi ile bedeni arasındaki mükemmel bir tenasüb vardır. Bu da, Allah'ın ne denli hikmet, adalet ve rahmet ile iş gördüğünün ispatıdır.

Fitrî şeriat ile cennet ve cehenneme sebep olan şeriat farklı şeylerdir. Cennet ve cehenneme sebep olan şeriatta irade yeterli olmayıp akıl baliğ-olma şartı da vardır. Lakin fitrî şeriat için irade yeterli olup akıl-baliğ olma şartı yoktur.

Aynı şekilde yırtıcı ve vahşi hayvanların da bir vazifesi ve buna uygun vücutları vardır. Allah onlara da ayrı vazife vermiştir. Bunların vazifeleri ise ekolojik dengeyi muhafaza için zayıf ve hastalıklı hayvanları yemektir. Ot obur olan hayvanların içindeki zayıf ve hastalıklı hayvanlar, türlerini tehdit eden birer unsurdurlar. O türlerin hem ekolojik dengesini muhafaza hem de sağlıklı olabilmeleri için Allah vahşi hayvanları onlara musallat etmiştir. Bu kaide bütün türler için geçerlidir. İşte vahşi ve yırtıcı hayvanlar, bu zayıf ve hastalıklı hayvanları yemekle o türlerin zinde ve sağlıklı kalmalarını temin ediyorlar.

Bu yırtıcı ve vahşi hayvanlar bazen haddini ve vazifesini aşarak sağlam hayvanlara ve onların şefkate muhtaç yavrularına saldırıp onları parçalıyorlar. Yani yaratılış maksatlarını aşip zulüm ve gaddarlık yapıyorlar. Allah da bu zulüm ve gaddarlığa mukabil onları genelde fitrî kanunlar dâhilinde cezalandırıyor.

Evet, Allah her mahlûkuna münasip bir irade ve teklif yüklemiştir. Ve yüklediği teklif ve iradeye göre de onlara öyle muamele ediyor. Yani bu yırtıcı ve vahşi hayvanların da basit bir iradeleri vardır. İradesinin derecesine göre de mes'uldür ve cezaya müstahak oluyorlar.

Üstad Hazretleri hayvanlarda da basit bir iradenin olduğunu şöyle ifade etmektedir:

"Ve bu saray-ı kâinatta ikinci kısım amele, hayvânattır. Hayvânat dahi, iştiha sahibi bir nefis ve bir cüz-ü ihtiyarîleri olduğundan, amelleri hâlisen livechillâh olmuyor. Bir derece nefislerine de bir hisse çıkarıyorlar. Onun için, Mâlikü'l-Mülki Zü'l-Celâli ve'l-İkram, kerîm olduğundan, onların nefislerine bir hisse vermek için, amellerinin zımında onlara bir maaş ihsan ediyor."(1)

Allah'ın, iradesiz ve hiç mükellefiyeti olmayan bir hayvana ceza vermesi, rahmet ve adaletine uygun düşmez. Üstad Hazretlerinin bu ifadelerinden, hayvanların da nefis ve irade sahibi olmasından dolayı ceza ve mükâfata tabi olacakları anlaşılıyor. Aynı zamanda bu mânayı hadis ile de teyid ediyor. Tabiatıyla bu hayvanların ceza ve mükâfatlarının mahiyeti ve keyfiyeti hakkında geniş bir bilgi mevcut değil; ama iradenin basitliğinden ceza ve mükâfatın da basit olduğu anlaşılıyor. Hayvanlar bu basit iradelerini bazen onlara fitrî olarak yasaklanmış şeylerde kullanabiliyorlar, bu da bir haksızlığı ve zulmü netice verdiği için, adalet-i İlahi bu zulüm ve haksızlığı cezalandırıyor.

"Evet, âkilüllâhm hayvanların helâl rızıkları, vefat etmiş hayvanların etleridir. Hayatta olan hayvanların etleri onlara haramdır. Eğer yeseler, cezâ görürler."

" ,Yani .(kâl kemâ ev) ءِ مِنَ الْقَرْنَاءِ 'Boynuzsuz olan hayvanın kısâsı kıyâmette boynuzludan alınır.' diye ifade-i hadîsiye gösteriyor ki: Gerçi cesetleri fenâ bulur; fakat ervahları bâkî kalan hayvânât mâbeyninde dahi, onlara münâsip bir tarzda, dâr-ı bekâda mücâzat ve mükâfatları vardır. Ona binâen, canavarlara sağ hayvanların etleri haramdır, denilebilir."(2)

İnsanın iradesi geniş ve kâmil olmasından ceza ve mükâfatı da ona göre oluyor. Yani Allah iradenin nisbetine göre ceza ve mükâfata tabi tutuyor. Bu da onun adalet ve rahmetine yakışan bir haldir. Çocuklarda daha ehven olması mukadderdir. Hatta çocukların terbiyesi için bazen yanlışlarına mukabil bir tokat atarız, akli daha kemale ermedi demeyiz. Çocuklarda hiç akıl yok denilemez, onlar bazen büyüklerden daha akıllı davranabiliyorlar. Zaten cezaları da o nisbette oluyor. **Kâmil akıl** cennet ve cehennemi netice veren şeriat içindir.

Allah'ın iki türlü şeriatı vardır. **Birisi, kelim sıfatından gelen İslam şeriatıdır** ki, bu şeriat ancak şuur ve akıl sahipleri olan insan ve cinlere mahsustur. Çocuklar bu şeriata tabi olmadıkları için, muhalefetinden dolayı ne dünya da ne de ahirette ceza görmezler.

Bir insanın mes'ul olması için; akıllı olması, bülûğ çağına ermesi ve kendisine tebliğin ulaşması şarttır. Allah'ın gönderdiği vahyi ve peygamberin tebliğini duymamış hiç bir kimse yaptıklarından mes'ul değildir. **"Hiçbir kimse başkasının günah yükünü taşımaz. Biz peygamber göndermediğimiz hiçbir halkı cezalandırmayız."** (İsra Suresi, 17/15) ayeti de bunu açıkça ifade etmektedir.

Buna göre;

- Akıllı olmayan kişi, ister mü'min bir ailede, ister kâfir bir çevrede yaşasın, asla mes'ul değildir.

- Bülûğ çağına gelmemiş bir çocuk, ister Müslüman bir ailenin, ister kâfir bir ailenin çocuğu olsun hiç bir fiilinden mes'ul değildir.

İkinci şeriat ise, kudret sıfatından gelen tekvinî, yani sünnetullah denilen şeriatdır. Bu şeriatın kaideleri insan ve cinlerde dâhil, bütün canlıları kuşatır. Hayvanlar ve çocuklar da bu şeriatın emri ve mes'uliyeti altındadırlar. Bu şeriata aykırı hareket ederlerse cezasını anında bu dünyada görürler. Bu şeriat tamamı ile bu dünyaya baktığı için, diğer dünyada ceza şekline dönüşmez.

Hayvanlar ve çocuklar cezalarını bu dünyada çekecekleri için, ahiret hayatında herhangi bir cezaya uğramayacaklardır. Peygamber Efendimiz (asm)'in **"Boynuzsuz koyun boynuzlu koyundan hakkını alacak."** ifadesi, adaletin haşmet ve ihtişamına bir atıf, bir işaret içindir. Yoksa hayvanların ve çocukların ahiret hayatında ceza çekecekleri mânasında değildir, diye anlıyoruz.

(1) bk. bk. Müslim, *Birr 6*, (2582); Tirmizî, *Kıyamet 2*, (2422).

Hadislerde çocukların mes'ul olmayacakları varken, burayı nasıl anlayabiliriz?

Hadislerde ifade edilen mes'uliyet ekseriyetle ahirete bakarken, fitrî şeriat ise bu dünyaya bakıyor. Dünyada ve fitrî şeriatta ise, ceza da mükâfat da peşin ve anlıktır.

Mesela, çocuk soğuk alırsa, hastalanır, işlek bir yola çıkarsa araba altında ezilir, elini ateşe sokarsa yanar vesaire.

Sünnetullah kanunları din, ırk, masum, günahkâr yapmaz, cezası da mükâfatı peşindir. Üstadımız biraz da bu hakikate ve bu fitrî kanunlara işaret etmektedir.

"Hissî şefkat" meselesine gelince, bu da manevî ve umumî bir kaidedir. Allah genelde bu kanunlara uygun hareket etmeyenleri tecziye etmesidir. Kanunlar umumî olunca bazen hususî durumları da içine alır, bu da âdetullahın bir kaidesidir.

Şayet masum ve mazlumlar harika bir şekilde korunmuş olsa, o zaman âdetullahın

işlemesi ve dünyanın bir imtihan yeri olma sırrı bozulur ve küllî gayeler tahakkuk etmez. Bu sebeple genel geçer kanunlar bazı istisnaî durumları da içine alabilir.

Dipnotlar:

(1) bk. [Sözler, Yirmi Dördüncü Söz, Dördüncü Dal.](#)

(2) bk. [Lem'alar, Yirmi Sekizinci Lem'a.](#)